РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д.пс.н. Галя Тодорова Герчева-Несторова,

Варненски свободен университет „ Черноризец Храбър”

Относно: дисертационния труд „ Позитивно развитие на юношите в контекста на училищната среда в държавни и частни училища “, разработен от Ваня Станиславова Славова – докторантка в редовна форма на обучение в Института за изследване на населението и човека към БАН за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ в ПН 3.2.Психология, Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“

Настоящата рецензия е изготвена въз основа на заповед РД-6-187/29.04.2026г. на Директора на ИИНЧ към БАН във връзка с участието ми в научно жури за защита на дисертационен труд от Ваня Станиславова Славова за присъждане на образователната и научна степен „доктор“ на тема: „ Позитивно развитие на юношите в контекста на училищната среда в държавни и частни училища“ в ПН 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“.

Представеният за рецензиране труд „Позитивно развитие на юношите в контекста на училищната среда в държавни и частни училища“ е в обем от 192 страници и е структуриран в съответствие с логиката на съдържанието в увод, три глави и заключение. Списъкът на използваната литература включва 277 (13 на български език и 264 на английски език) актуални и свързани с темата заглавия. Отделните глави са много подробно структурирани, което позволява лесно откриване на основните съдържателни акценти.

Мотивацията за реализацията на дисертационния труд и актуалността на проблематиката, която се изследва се аргументират от докторантката с предизвикателствата, които поражда потребността от обучение, насочено към реализиране на позитивния потенциал на юношите. Във фокуса на дисертационното изследване е поставен въпросът за това как основните идеи на съвременната позитивна психология да се прилагат в образователно-възпитателния процес на юношите, така, че да се постигне позитивен ефект в тяхното развитие.

Актуалността и значимостта на дисертацията произтичат и от подбора на изследваните лица, който се прави от докторантката – юноши, които се обучават в държавни и частни училища. Този факт е необходимо да се подчертае, тъй като от една страна, юношеството е много значим за личностното прогресивно развитие възрастов период, а от друга страна, той може да се прояви като рисков етап в позитивното развитие на личността.

Интересът към избраната тематиката на изследването произтича и от констатираните от докторантката, въз основа на задълбочения и богат анализ, тревожни тенденции в личностното развитие: от една страна намаляване на възрастовата граница за появата на психически когнитивни и поведенчески заболявания, а от друга страна, нарастване на възрастта, на която младите хора са готови самостоятелно да организират своя живот.

Нарушаването на психичното здраве и съответно психичното благополучие засяга не само отделната личност, но и социалната среда, в която функционира личността, в частност училищната среда. Ето защо ролята на училището и съвременните позитивни образователни подходи за регулиране на тези процеси е съществена и следва да се изследва и

анализира, за да може да се приложи за преодоляване на посочените негативни тенденции.

Докторантката коректно определя обекта и предмета на изследването: обект на изследването- 793 юноши от 8-ми до 12-ти клас, обучаващи се в 8 училища в гр. София; предмет на изследването: връзките между позитивното развитие на юношите и типа училищна среда. По този начин докторантката формулира целта на дисертационното изследване по следния начин: в рамките на позитивното развитие на юношите като подход в съвременната психология и в контекста на училищна среда, да се изследва социално-емоционалното здраве на учениците от гимназиалната степен в РБългария, училищната им ангажираност, нивото на психично здраве и благополучие и бъдещите им очаквания.

За постигането на тази цел докторантката точно формулира изследователските задачи и хипотези. Задачи: Да се направи анализ на факторите за възникването и утвърждаването на позитивната психология; Да се извърши преглед на утвърдените теории за позитивното развитие на юношите и се систематизират основните понятия; Да се изследват характеристиките на училищната среда и се предложат подходи за внедряване на идеите на позитивната психология ;Да се направи подбор (ако е необходимо и адаптиране)на подходящи инструменти за измерване на характеристиките на изследваните лица; Да се предложи анализ на взаимовръзките между измерваните променливи.В изследването се проверяват хипотезите: Предполага се, че съществуват характеристики, които са специфични за училищната среда в държавните и частните училища, и които определят различията в нивата на отделните силни страни на юношите и на общото им социално-емоционално здраве; Допуска се,че социално-демографските характеристики на юношите са свързани с характеристиките на ковиталността; Предполага се, че по-

високите стойности на характеристиките на ковиталността при юношите са свързани с тяхното субективното, психично функциониране и.т.н.

Методологията на емпиричното изследване е адекватна на подлежащите на проверка хипотези и е представена точно. Тя се основава на комбинирането на качествени и количествени измервания - подход гарантираш адекватната и задълбочена интерпретация на данните.

Считам за необходимо да подчертая, че докторантката създава дизайна на емпиричното изследване изключително прецизно и коректно, което е доказателство за ползотворното взаимодействие между докторантката и научния ръководител.

Аз считам, че рецензираният дисертационен труд може да се отнесе към значимите научно – приложни изследвания, които имат съществено отражение в образователната сфера. Нямам критически бележки и препоръчвам на докторантката на базата на дисертационното изследване да разработи методическо пособие за приложение на практика на идеите, защитени в дисертацията.

След задълбоченото проучване на дисертационното изследване, подкрепям определените от докторантката приносни характеристики, като подчертавам следните:

- Направен е подробен анализ и систематизация на теоретичните концепции на позитивната психология ;
- Прилага се нов за българските условия подход за позитивно развитие на младите хора, на базата на задълбочен преглед на водещите теоретични модели както и на доказани в практиката програми;
- Адаптирани за български условия са методи за изследване на ковиталността и на очакванията на юношите за бъдещето .

Анализът на научната продукция на докторантката ми дава основание да направя извода, че докторантката Ваня Славова умее да открива актуални в теоретичен план и приложни проблеми и да ги изследва в дълбочина и с необходимата прецизност и научна точност.

Авторефератът отразява точно дисертационното изследване и приносите. Списъкът с публикациите по темата на дисертационния труд доказва, че основните резултати от проучванията на докторантката са в достатъчна степен апробирани в научното пространство. Научно-изследователската продукция на докторантката отговаря на Минималните национални изисквания по чл.2б, ал.2 и ал3 от ЗРАСРБ, както и на минималните изисквания за образователната и научна степен „доктор“ на ИИНЧ на БАН.

Не съм открила елементи на плагиатство, а и изявлението на докторантката в декларацията за оригиналност ми дават основание да считам, че дисертационният труд е изцяло продукт на собствените изследвания на докторантката и отговаря на всички нормативни изисквания за такъв род разработки.

Заключение

Въз основа на всичко изложено по-горе убедено давам своята положителна оценка на представения дисертационен труд „ Позитивно развитие на юношите контекста на училищната среда в държавни и частни училища “ и предлагам на уважаемите членове на Научното жури да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в ПН 3.2. Психология, докторска програма „Педагогическа и възрастова психология“ на Ваня

Станиславова Славова за защита на дисертационния труд „ Позитивно развитие на юношите в контекста на училищната среда в държавни и частни училища“.

22.05.2026 г.

Рецензент:

/проф. д.пс.н. Галя Т. Герчева-Несторова/